

Purposeful Preparation for Rosh Hashana

ימים נוראים תשע"ט

Rabbi Shmuel Silber

1. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד א

משנה. בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה – כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון

MISHNA: At four times of the year the world is judged: On Passover judgment is passed concerning grain; on Shavuot concerning fruits that grow on a tree on Rosh HaShana, all creatures pass before Him like sheep [benei maron]

2. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד א

אמר הקדוש ברוך הוא ... ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות – כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות – כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה – בשופר. אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? – אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

And recite before Me on Rosh HaShana verses that mention Kingship, Remembrances, and Shofarot: Kingships so that you will crown Me as King over you; Remembrances so that your remembrance will rise before Me for good; and with what will the remembrance rise? It will rise with the shofar. Similarly, Rabbi Abbahu said: Why does one sound a blast with a shofar made from a ram's horn on Rosh HaShana? The Holy One, Blessed be He, said: Sound a blast before Me with a shofar made from a ram's horn, so that I will remember for you the binding of Isaac, son of Abraham, in whose stead a ram was sacrificed, and I will ascribe it to you as if you had bound yourselves before Me.

I. Malchios:

3. משנה מסכת תמיד פרק ז משנה ד

[*] השיר שהיו הלויים אומרים במקדש ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה ... בששי היו אומרים ה' מלך גאות לבש וגו' בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבא ליום שכולו שבת מנוחה לחיי העולמים:

[These are] the songs that the Levites would say in the temple: On Sunday they would say, "To Hashem is the world and that which fills it, the inhabited land and its inhabitants." (Psalms 24) ... On Friday they would say, "Hashem has reigned, he wears his splendor etc." On Shabbat they would say (Psalms 92), "A Psalm, a Song for the sabbath day." (Psalms 93) [The latter song] is a psalm for the future, for the day that is completely Shabbat [tranquil] for all eternity.

4. ר' עובדיה מברטנורא מסכת תמיד פרק ז משנה ד

בששי ה' מלך – שבו נשלמה הבריאה ובו נברא אדם שמכיר מלכותו של יוצרו:

5. לקוטי תורה (פרשת נצבים)

והנה, על אף שמלכות שמים היתה יכולה לחול על השרצים והעופות שנבראו ביום חמישי של הבריאה (או על הבהמות והחיות שנבראו ביום שישי של הבריאה קודם שנברא האדם), עם כל זאת, עדיין לא נקרא שמו 'מלך' טרם בריאת האדם, וזאת משום ש"לא שייך בחינת מלוכה רק על בחינת אדם, שהאדם מקבל עליו עול מלכותו, כמאמר 'ומלכותו ברצון קבלו עליהם', מה שאין כן על בהמות וחיות לא שייך כלל בחינת מלוכה".

II. Zichronos

6. מוסף של ראש השנה (זכרונות)

... כי זכר כל המעשים לפניך בא ואתה דורש מעשה כולם

7. מסילות באות החסידות (137-138)

- א. הנה, האדם עלול לחשוב בדעתו כי מאחר שהמצוות שהוא מקיים אינן בדחילו ורחימו כראוי להיות לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, והתורה שלומד אינה לשמה במדריגה הנעלית, אם כן איזו חשיבות יש להן שיוכל לבוא עמהן לפני השי"ת ביום הדין, ומתוך מחשבות כאלו בקל יכול לבוא לידי יאוש ח"ו.
- ב. אבל האמת אינה כן, והתשובה לכך היא על פי משל לאדם המביא דורון אל המלך, שאם הוא עשיר גדול צריך הדורון להיות בגדר הראוי להביא בפני מלך, ואם הדורון אינו בדרגה זו, לא רק שהמלך אין לו נחת רוח מזה, אלא שמחזירו בכעס וחימה לאדם המביאו, מה שאין כן כאשר מביא הדורון הוא עני ואביון שבא אל המלך בלב נשבר ונדכה ואומר לו: אמנם המלך אינו צריך לדורון שלי, אבל חפץ אני מאד להראות את אהבתי אל המלך, וכיון שאין לי כסף וזהב עשיתי כלי יפה מעץ פשוט כפי יכולתי, הרי מאחר שמביא המתנה הוא עני ואביון, מקבל המלך את הדורון בחשיבות רבה²².
- ג. וזהו: "כי זכר כל המעשים לפניך בא ואתה דורש מעשה כולם", כלומר, זכר כל תפילה ועסק התורה וקיום מצוה של כל אחד מבני ישראל בכל אופן שהוא לפניך בא, ולא רק זכר מעשיהם של צדיקים שהם בשלימות.
- ד. נסיים בדברי ה"אור המאיר" (דרוש לר"ה) בביאור הכתוב (ירמ' לא, יט): "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'", דישנם אנשים שאריכות התפילה בראש השנה היא עליהם למשא כבד, ואינם שמים על לב עוצם האהבה והרחמים המרובים המושפעים מכח תפילות אלו.
- ה. מול חושבי מחשבות אלו אומר הכתוב: "'הבן יקיר לי אפרים' - כל ישראל מכונים בשם אפרים... אם ילד שעשועים' [מאחר שאני משתעשע עמהם ומחבבם, הרי נהיר וברור ש] אין כונתי להכביד עליהם משא כבד... [ולכן בעל כרחך] 'מדי דברי בו זכור' - מה שאני מצוה שיאמרו לפני זכרונות, כונתי לטובת עצמם כדי שתבוא זכרונם לפני... כדי ש'אזכרנו עוד... רחם ארחמנו נאום ה'".

8. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א

והתניא: אמרו עליו על ר"א בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כיס דינרין בשכרה, נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר הפיחה, אמרה: כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר: הרים וגבעות בקשו עלי

רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו ... אמר: שמים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו ... חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו ... אמר: כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו ... אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה: ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. [והא הכא בעבירה הוה ומית!] התם נמי, כיון דאביק בה טובא כמינות דמיא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת.

9. בראשית פרק ד

(ה) וְאֶל־קַיִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:

but to Cain and his offering He paid no heed. Cain was much distressed and his face fell.

10. רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ד פסוק ד

(ד) וישע – ויפן, וכן (פסוק ה) לא שעה אל מנחתו, לא פנה, וכן (שמות ה ט) ואל ישעו, אל יפנו. וכן (איוב יד ו) שעה מעליו, פנה מעליו:

III. Shofaros

11. של"ה מסכת ראש השנה פרק דרך חיים תוכחת מוטר

קג. לשון מוהר"ר הירץ, בסידור קבלה שלו (בעניני ראש השנה, סדר התוקע): אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידתו של יצחק, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם את עצמכם (ראש השנה טז א), עד כאן. בודאי עקידה זו מראה לנו עקידת היצר הרע, ידים ורגלים, ועיניו ולבו לשמים, עולה תמימה, כאילו נתבטלו כל הרגשותיו, ולא יהיה שום מחשבת פסול בלבו, הן בינו ובין קונו, או בינו ובין חבירו, לא התוקע לבד, כל השומע יצחק לי, יכוין עצמו כאילו עקוד, ידיו ורגליו אסורות ... ויתחרט במעשה ידיו, הן בגזל הן בשליחות יד שיש בו חסרון יד התורה, הן ברגל אשר לו הלך בעצת רשעים, ויהיו לבו ועיניו נשואות לשמים, על שני סרסורי עבירה, להשיב בתשובה כל מה שבלבו על רחימיה, על אויביו ועל שונאיו, וכל מה שראו עיניו ושלטו ברעה, 'את הכל עשה יפה בעתו', בקול שופר, להריע על עצמו בהתעוררות רב, עכ"ל (הר"ר הירץ).

Rabbi Isaiah b'r Abraham haLevi Horowitz was born in Prague ca. 1560 to a family of rabbis. His father was among the luminaries of Poland, a disciple of the Rama, and was R. Isaiah's mentor. He served as the rabbi of different European communities, and in 1615 was appointed rabbi of Prague. In 1622 he immigrated to the Land of Israel, and was appointed as rabbi of Jerusalem and it was here that he penned his book Shnei Luhos haBris (Shela"h), sending it to his sons in Prague to publish it. As rabbi of Jerusalem he suffered greatly from the abuse of the Moslem governor, and was even imprisoned. Upon his release he was forced to relocate in Safed and then in Tiberius where he died in 1630.

12. בראשית פרק יח

(ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: (י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ פָּעֵת חֹהֵה וְהִנֵּה־בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שֹׂמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו: (יא) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים הַהֵלֶּךְ לְהָיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶחַ כְּנָשִׁים: (יב) וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הִיתָה־לִּי עַדְנָה וְאֵדְנִי זְקֵנָה: (יג) וַיֹּאמֶר יְקֹחִי אֶל־אַבְרָהָם לָמָּה זֶה צִחַקְּךָ שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵפֶה אֲמַנָּם אֵלֶּךְ וְאֲנִי זְקֵנָתִי:

Then one said, "I will return to you next year, and your wife Sarah shall have a son!" Sarah was listening at the entrance of the tent, which was behind him. Now Abraham and Sarah were old, advanced in

years; Sarah had stopped having the periods of women. And Sarah laughed to herself, saying, "Now that I am withered, am I to have enjoyment—with my husband so old?" Then the LORD said to Abraham, "Why did Sarah laugh, saying, 'Shall I in truth bear a child, old as I am?'"

13. מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח סימן יב

[יב] ותצחק שרה בקרבה. על דברי המקום: ד"א בקרבה. בקרביה גם בזקנה גם בימים: אחרי בלותי היתה לי עדנה. אחר שנתבשל הבשר ויתפשטו הקמטים ויתעדן הבשר: ד"א עדנה עידון הבשר וההריון: ואדני זקן. זה אברהם ועשתה עצמה שהיא ראויה לילד, ועשתה בעלה זקן שאינו ראוי להוליד:

14. בראשית פרק יז

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרֵי אִשְׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרֵי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ: (טז) וּבִרְכַתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָּךְ בֶּן וּבִרְכַתִּיהָ וְהִיְתָה לְגוֹיִם מְלֻכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: (יז) וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הֲלֹבֶן מֵאָה־שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם־שָׂרָה הִבְתַּתְשָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד:

And God said to Abraham, "As for your wife Sarai, you shall not call her Sarai, but her name shall be Sarah. I will bless her; indeed, I will give you a son by her. I will bless her so that she shall give rise to nations; rulers of peoples shall issue from her." Abraham threw himself on his face and laughed, as he said to himself, "Can a child be born to a man a hundred years old, or can Sarah bear a child at ninety?"